

۱۶ بهمن ۱۳۵۷؛ بازرگان نخست‌وزیر دولت موقت انقلابی شد

دوشنبه ۱۶ بهمن ۱۳۵۷؛ مأموریت امام خمینی به مهندس مهدی بازرگان برای تشکیل دولت موقت انقلابی به عنوان نخست‌وزیر، مهم‌ترین خبر امروز بود.

دوشنبه ۱۶ بهمن ۱۳۵۷؛ مأموریت امام خمینی به مهندس مهدی بازرگان برای تشکیل دولت موقت انقلابی به عنوان نخست‌وزیر، مهم‌ترین خبر امروز بود.

به گزارش ایسنا، عصر امروز امام خمینی، مهندس مهدی بازرگان را به عنوان نخست‌وزیر مأمور تشکیل دولت موقت انقلاب کردند. خبری که با استقبال گسترده مردم مواجه شد و عملاً دولت بختیار را از مشروعیت ساقط کرد. در کنفرانس مطبوعاتی ساعت ۱۷:۱۷ امروز در سالن مدرسه علوی تهران با حضور بیش از ۴۰۰ خبرنگار رسانه‌های داخلی و خارجی، رؤس وظایف دولت موقت اعلام شد. پایان دادن به آشفتگی‌های فعلی، برگزاری انتخابات مجلس مؤسسان برای به فراندوم گذاشتن جمهوری اسلامی و برگزاری انتخابات مجلس که خود دولت قانونی را انتخاب خواهد کرد از طرف امام خمینی به عنوان برنامه‌های دولت موقت اعلام شد. حکم نخست‌وزیری بازرگان که با دست خط امام خمینی بود از سوی حجت الاسلام والمسلمین اکبر هاشمی رفسنجانی قرائت شد و پس از آن هاشمی یک جلد قرآن به نشانه تهنیت به بازرگان هدیه داد که وی بوسید و بر دیده نهاد.

متن کامل حکم نخست‌وزیری مهدی بازرگان بدین شرح است: «بسم الله الرحمن الرحيم. جناب آقای مهندس مهدی بازرگان بنا به پیشنهاد شورای انقلاب، بر حسب حق شرعی و حق قانونی ناشی از آرای اکثریت قاطع قریب به اتفاق ملت ایران که طی اجتماعات عظیم و تظاهرات وسیع و متعدد در سراسر ایران نسبت به رهبری جنبش ابراز شده است و به موجب اعتمادی که به ایمان راسخ شما به مکتب مقدس اسلام و اطلاعی که از سوابقتان در مبارزات اسلامی و ملی دارم، جنابعالی را بدون در نظر گرفتن روابط و حزبی بستگی به گروهی خاص، مأمور تشکیل دولت موقت می‌نمایم تا ترتیب اداره امور مملکت و خصوصاً انجام فراندوم و رجوع به آرای عمومی ملت درباره تغییر نظام سیاسی کشور به جمهوری اسلامی و تشکیل مجلس مؤسسان از منتخبین مردم جهت تصویب قانون اساسی نظام جدید و انتخاب مجلس نمایندگان ملت بر طبق قانون اساسی جدید را بدهید. مقتضی است که اعضای دولت موقت را هر چه زودتر با توجه به شرایطی که مشخص نموده ام تعیین و معرفی نمایید. کارمندان دولت و ارتش و افراد ملت با دولت موقت شما همکاری کامل نموده و رعایت انضباط را برای وصول به اهداف مقدس انقلاب و سامان یافتن امور کشور خواهند نمود. موفقیت شما و دولت موقت را در این مرحله حساس تاریخی از خداوند متعال مسألت می‌نمایم. روح الله الموسوی الخميني.»

در ابتدای این نشست، امام در صحبت‌هایی اظهار کردند: ما اعتقاد داریم که اگر چنانچه دولت غاصب و کسانی که به آن مربوط هستند دست از شلوغ کاری بردارند و با تعقل فکر کنند و کنار بروند، همه این مسائل را ان شاءالله با پشتیبانی ملت حل خواهیم کرد. رژیم سلطنتی پهلوی رژیم متکی به سر نیزه بوده و قانونی نبوده است. وقتی رژیم قانونی نشد مجالسی که بعداً تهیه شده است قانونی نبوده است. الان نه دولت قانونی است نه این مجلس نه آن مجلس. و لهذا چون مجلس را غیرقانونی می‌دانیم و دولت را غیرقانونی می‌دانیم و اوضاع کشور را آشفته می‌بینیم، برای اینکه خاتمه بدهیم به این وضع، هرچه زودتر به اتکای آرای عمومی که با ما است و ما به احتساب آرای عمومی (و شما می‌بینید که آرای عمومی با ماست که ما را به عنوان وکالت یا به عنوان رهبری قبول دارند) یک دولتی را معرفی می‌کنیم. رئیس دولتی را معرفی می‌کنیم موقتاً دولتی را تشکیل بدهد که هم به این آشفتگی‌ها خاتمه بدهد و هم این مساله کنونی که مجلس مؤسسان است یعنی ترتیب انتخابات مجلس مؤسسان را بدهد و مقدمات را درست کند. مجلس مؤسسان تشکیل بشود و انتخابات مجلس هم انجام بشود و آنها دولت قانونی را انتخاب کنند. مجلس مؤسسان که تشکیل شد جمهوری اسلامی را به فراندوم بگذارد. اگرچه من اعتقاد این است که نیازی به فراندوم نیست و مردم مکرر رأی داده اند، لیکن برای آنکه بهانه تمام بشود آزادانه این کار را می‌کنیم تا مردم بدانند رأی آزاد که مردم می‌دهند به چه رژیمی می‌دهند.»

رهبر انقلاب اسلامی در ادامه عنوان کردند: لهذا دولت موقت را تعیین کردیم و چون جناب آقای مهندس بازرگان را سال‌های طولانی است از نزدیک می‌شناسم و مردیست فاضل، متدین از لحاظ دیانت و امین به ملت و ملی و بدون گرایش به چیزی که خلاف مقررات شرعی است من ایشان را معرفی می‌کنم که ایشان رئیس دولت باشد و ایشان وزرای خود را تعیین می‌کنند و به ما معرفی می‌کنند. تا شورای انقلاب ما که پیشنهادش و نظرش این بوده که ایشان رئیس دولت باشند وزرایشان را بررسی می‌کنند و ان شاءالله مسائل به طور سهل و په‌نحو خوبی انجام بگیرد.

امام خمینی در پایان تأکید کردند: من باید یک توضیح دیگری هم بدهم و آن اینکه من که ایشان را حاکم کرده‌ام یک نفر آدمی است که به واسطه ولایتی که از طرف شارع مقدس دارم این را قرار داده‌ام. ایشان واجب‌الاتباع است. ملت باید از او اتباع کند. یک حکومت عادی نیست. یک حکومت شرعی است. مخالفت با این حکومت مخالفت با شرع است. قیام علیه حکومت شرع جزایش در قانون ما هست. در اجماع هست در شرع ما هست و جزایش بسیار زیاد است. من تنبه می‌دهم به کسانی که تخیل این امر را بکنند که کارشکنی بکنند یا خدای نخواستہ قیام بر ضد این حکومت بکنند. من

اعلام می کنم که جزای آنها بسیار سخت است. در فقه اسلام قیام بر ضد حکومت الهی قیام بر ضد خداست. قیام بر ضد خدا کفر است و من تنبه می دهم به آنها که سر عقل بیایند. بگذارند مملکت از آشفتگی بیرون بیاید. بگذارند خون های مردم ریخته نشود. بگذارند جوان های ما دیگر اینقدر خون ندهند. بگذارند اقتصاد ما صحیح بشود تا ما به تدریج کارها را اصلاح بکنیم. از خدای تبارک و تعالی می خواهم که توفیق بدهد به آقای مهندس بازرگان که این مأموریت را به وجه احسن انجام دهد.

پس از سخنان امام، خبرنگاران پرسش و پاسخ کوتاهی با ایشان داشتند و بعد از آن مهندس بازرگان در نطقی از اعتماد رهبر انقلاب به خود اظهار تشکر کرد و در بخشی از صحبت های خود گفت: با امید به خدا و امتنان از آیت الله و انتظار از ملت ایران و ملت جهان این مأموریت و خدمت خطیر را قبول و تعهد کردم. برای مخاطرات و زحماتش آماده ام و تا آنجا که مربوط به بنده باشد کوشش و منتهای کوشش و نهایت جهاد را در راه ملت عزیز ایران خواهم کرد.

بعد از این سخنان بار دیگر امام خمینی در اظهارات کوتاهی فرمودند: مطلبی هست که می خواهم به عرض ملت برسانم و آن این است که نظر خودشان را درباره دولت آقای مهندس بازرگان که دولت شرعی و اسلامی است، اعلام کنند. هم به وسیله مطبوعات هم تظاهرات آرام (امام روی کلمه آرام تاکید کردند) در شهرها در دهات و هر جا که مسلمان هست، نظر خودشان را راجع به دولت اسلامی آقای مهندس بازرگان اظهار کنند.

امام خمینی پس از این سخنان سالن را ترک کردند و مهندس بازرگان به پرسش های خبرنگاران پاسخ داد. وی درباره تهدید بختیار به دستگیری رئیس دولت و اعضای کابینه موقت بیان کرد: ما پیشاپیش آماده بودیم و هستیم. همان طوری که ملت در تمام این جنبش و در گذشته به استقبال خطر و گلوله رفته است. هم من و هم اعضای کابینه یقیناً معرفی خواهند شد و از این اخطار نمی ترسیم. اگر تهدید می خواهند بکنند با چیز دیگری ما را تهدید کنند. این چیز خیلی کوچکی است و اگر عملی شود، بنده شخصاً خیلی ممنون خواهم شد چون راحت می شوم.

از سوی دیگر شاپور بختیار نخست وزیر رژیم شاه در واکنش به تشکیل دولت موقت از سوی امام و نخست وزیری بازرگان تاکید کرد: تنها یک حکومت وجود خواهد داشت. ساخت ایران تجزیه ناپذیر است همچنان که قانونیت چنین است. وی درباره احتمال بازداشت مهدی بازرگان تصریح کرد: اگر او تنها به حرف زدن اکتفا کند یک مساله است اما اگر بخواهد دست به عملی بزند مساله دیگری مطرح می شود.

خبرگزاری فرانسه گزارش داد که یک دیدار تاریخی میان امام خمینی و شاپور بختیار در شرف انجام است و تماس هایی از شبیه شب در این جهت به دلیل ترس از فاجعه ای که کشور را تهدید می کند انجام شده است.

اما دکتر مفتاح یکی از نزدیکان امام امروز شایعه ملاقات بین بختیار با امام خمینی (ره) و همچنین ملاقات میان مهندس بازرگان و بختیار را قویاً تکذیب کرد.

وی همچنین ملاقات آیت الله طالقانی و مهندس بازرگان و دکتر مفتاح با شاپور بختیار و تیمسار قره باغی را تکذیب کرد و گفت: در حال حاضر هیچ گونه تماس مستقیم و غیرمستقیم میان اطرافیان امام خمینی با شاپور بختیار وجود ندارد.

عصر امروز آیت الله سید محمود طالقانی هم در خانه خود یک کنفرانس مطبوعاتی برپا کرد. وی در این نشست خبری درباره نقش کمونیست ها، بهره برداری از سرمایه، خصوصیات انقلاب ایران، نقش زنان در حکومت اسلامی و تأثیر انقلاب ایران بر کشورهای اسلامی سخن گفت و تصریح کرد: ما رهبران اسلامی داعیه حکومت نداریم.

تظاهرات مردمی هم همچنان در شهرهای مختلف ادامه دارد. امروز مردم بروجن در تظاهرات خود خواستار برکناری بختیار و تشکیل حکومت جمهوری اسلامی شدند. در ملایر عده ای از جوانان که خود را سربازان اسلامی می نامند توزیع و تقسیم بنزین و نفت و کنترل عبور و مرور اتومبیل ها و همچنین کشیک شبانه را به عهده گرفتند. در مسجد سلیمان کارگران شهرداری، ضمن تحصن در شهرداری خواهان برکناری سرپرست شهرداری هستند.

در سنقر سه روز است که اهالی به مناسبت ورود امام خمینی به کشور کارناوالی از کامیون، سواری ها و موتورسیکلت ها ترتیب دادند. در شیراز جمعیت دفاع از آزادی و حقوق بشر فارس طی اعلامیه ای شاپور بختیار را عامل اصلی کشتار اخیر معرفی و علیه او اعلام جرم کرد. بیش از ۱۰۰ تن از اهالی جهرم که برای استقبال از امام به تهران رفته بودند در راه بازگشت به جهرم و در مرودشت دست به راهپیمایی زدند که در این تظاهرات گروه کثیری از طبقات مختلف مردم مرودشت هم شرکت کردند.

در آباده بیش از پنج هزار نفر از زنان و دختران در یک جلسه سخنرانی مذهبی شرکت کردند و پس از آن در خیابان ها به راهپیمایی پرداختند. در لنگرود عده ای از دانش آموزان دختر و پسر در میدان امام خمینی (فلکه سابق) جمع و خواستار باز شدن آموزشگاه های لنگرود شدند. تعداد تظاهرکنندگان حدود دو هزار نفر بود که پس از آن به راهپیمایی پرداختند. در اردبیل مردم در گروه های چند هزار نفری که اکثر آنها را جوانان تشکیل می دهند در تظاهرات متعددی شرکت کرده و ضمن غیرقانونی شمردن دولت بختیار خواستار استعفای نماینده اردبیل در مجلس شورای ملی شدند.

در زنجان حدود ۵۰ هزار نفر از مردم در خیابان های شهر دست به تظاهرات علیه رژیم و پشتیبانی از امام خمینی زدند. در یزد دانشجویان، استادان و کارکنان دانشسرای عالی یزد با صدور اعلامیه ای ورود امام به ایران را تبریک گفتند و در بیانیه دیگری خواستار استعفای دولت بختیار شدند. در گرگان در حالی که از تحصن حدود ۲۰ هزار نفر از مردم گرگان در بیمارستان امام خمینی این شهر چند روز می گذرد، دیروز هیأتی از سوی آیت الله قمی وارد این شهر شد و با متحصنان اعلام همبستگی کرد. مردم مشهد و ساری هم با این متحصنان اعلام همبستگی کردند.

در نراق، اهالی شهر محافظت از شهر را به عهده گرفتند و به نوبت پاس می دهند. در بانه روحانیون این شهر با انتشار اعلامیه ای شایعات مربوط به تجزیه طلبی را محکوم و اعلام کردند که مردم بانه خواهان ایران متحد و برقراری جمهوری اسلامی هستند. در سقز هم شورای اجتماعی شهرستان طی نامه سرگشاده ای وجود تمایلات تجزیه طلبی در بین کردها را یک اتهام ناروا خواند. از طرفی به دنبال اعلام احتمالی جهاد از طرف امام خمینی، عشایر بیرانوند خرم آباد آمادگی کامل خود را برای اجرای فرمان امام اعلام کرده و برای جهاد آماده شدند.

در میان شخصیت‌ها آیت‌الله العظمی سیدکاظم شریعتمداری در گفت‌وگویی گفت: مفهوم جمهوری اسلامی به درستی استنباط نشده است و ترس از هرگونه اسلام‌گرایی افراطی در حکومت جمهوری اسلامی پی‌اساس است. همچنین سرلشگر علاءالدین ناظم، امیربازنشسته و فرمانده اسبق رکن سوم ارتش در گفت‌وگویی اعلام کرد: در صورت ملاقات با امام خمینی تمام حقایق ارتش را در اختیار ایشان خواهم گذاشت. شاپور بختیار نخست‌وزیر شاه هم دیشب در گفت‌وگوی ۲۲ دقیقه‌ای با رادیو تهران عنوان کرد: من میل دارم رژیمی در این مملکت استوار شود که نه رژیم دیکتاتوری شاه است و نه شبیه جمهوری لیبی و یا پاکستان. وی ادامه داد: من متأسفم که حضرت آیت‌الله العظمی خمینی به استدلال‌ها، نامه‌ها و پیام‌هایی که خدمت‌شان فرستادم توجه نکرد. حضرت آیت‌الله خمینی شخصاً با من نقاری ندارند. ایشان یک نظری علیه دودمان رضاشاه و محمدرضا شاه دارند و این مساله مربوط به من نیست. نخست‌وزیر شاه همچنین تصریح کرد: اگر به علت تحریکاتی از روی خودخواهی یا ندانم‌کاری و یا هر دلیل دیگری خدای ناخواسته حمام خون به راه بیفتد، امکان وقوع کودتا وجود دارد. به هر حال هر کس اکثریت داشت، حکومت می‌کند. در آن سوی مرزها روزنامه "گاردین" انگلیس در شماره امروز خود نوشت: هنوز شاه می‌تواند با اعلام کناره‌گیری‌اش از سلطنت و اینکه هرگز به ایران بازخواهد گشت، نظم و آرامش را به ایران بازگرداند. همچنین به گزارش اسوشیتدپرس، "استانسفیلد ترنر" رئیس سازمان سیا گفت: چند روز آینده در مبارزه آیت‌الله خمینی و شاپور بختیار بر سر کنترل قدرت در ایران، روزهای حساسی است. انتهای پیام

منابع:

آرشیو روزنامه اطلاعات

آرشیو روزنامه کیهان

آرشیو روزنامه آیندگان

کتاب انقلاب و پیروزی؛ کارنامه و خاطرات سال‌های ۱۳۵۷ و ۱۳۵۸ اکبر هاشمی رفسنجانی به اهتمام عباس بشیری،

دفتر نشر معارف انقلاب

جلد دوم کتاب روزشمار تاریخ ایران از مشروطه تا انقلاب اسلامی تألیف باقر عاقلی، نشر گفتار